

Klachten over discriminatie vooral in de context van buurt of wijk en op de arbeidsmarkt

Kerncijfers 2003 - jaaroverzicht discriminatieklachten verschenen

Klachten over discriminatie ontstaan vooral in de context van buurt of wijk (20% van de discriminatieklachten in 2003) en op de arbeidsmarkt (17,7% in 2003). Klachten van allochtonen hebben relatief vaak betrekking op de arbeidsmarkt. Klachten van autochtonen relatief vaak op de situatie in de wijk of buurt. Opvallend is dat het aantal klachten over discriminatie in de buurt of wijk in de vier grote steden geringer is dan daarbuiten. Dit blijkt uit het rapport *Kerncijfers 2003. Jaaroverzicht discriminatieklachten bij antidiscriminatiebureaus en meldpunten* dat deze middag is overhandigd aan CDA-Kamerlid Mirjam Sterk.

Het aantal door antidiscriminatiebureaus (ADB's) geregistreerde klachten is in 2003 ten opzichte van 2002 met 8,6% gedaald, van 3928 in 2002 naar 3589 in 2003. De daling is vooral het gevolg van een afname van het aantal klachten over 'vijandige bejegening' in de vier grote steden. Het aantal klachten over 'omstreden behandeling' is in 2003 wel licht gestegen ten opzichte van 2002, met name in de grote steden. Het aantal klachten over discriminatie op grond van ras, afkomst of huidskleur is met 11% afgenomen. Discriminatie op grond van ras, afkomst of huidskleur is met 60,8% wel de grootste categorie van klachten bij ADB's.

De geconstateerde relatief sterke daling van klachten over vijandige bejegening in de grote steden zou kunnen betekenen dat interetnische contacten verbeteren *ondanks* de veronderstelde maatschappelijke verharding van de laatste jaren. Echter, indien de daling van het aantal geregistreerde klachten vooral tot stand is gekomen door een dalende meldingsbereidheid *vanwege* de verharding van het politiek maatschappelijk klimaat, dan kan deze daling ook juist een bewijs zijn van slechtere interetnische verhoudingen. Het licht toenemen van het aantal klachten over omstreden behandeling, met name in de grote steden, is in dit verband zorgelijk te noemen.

Andere conclusies uit Kerncijfers 2003 zijn:

- Het aantal klachten over discriminatie op grond van godsdienst is stabiel gebleven. In 2003 ging het om 7,5% van de klachten, die met name door allochtonen werden ingediend.
- Het aantal klachten over antisemitisme is in 2003 sterk afgenomen, met 25%, ten opzichte van 2002.
- Lichte groei was er in het aantal klachten op grond van geslacht en handicap.
- Ruim eenderde van het aantal klachten wordt ingediend door autochtone Nederlanders. Het gaat hier vooral om klachten op grond van geslacht, seksuele gerichtheid, handicap, leeftijd en antisemitisme.
- Met 18,1% is het aantal melders van klachten van Marokkaanse afkomst opvallend hoog.
- Het percentage klachten van Turken en Marokkanen stijgt licht.
- Het overgrote deel, 87,7%, van de klachten over discriminatie op grond van huidskleur, afkomst of ras is door allochtonen ingediend. Maar ook autochtone Nederlanders dienen klachten in over discriminatie op grond van ras, afkomst of huidskleur (in 2003 141).
- Bij de ADB's in de vier grote steden worden er procentueel gezien bijna tweemaal zoveel klachten over 'de politie, het Openbaar Ministerie en de vreemdelingendienst' ingediend dan bij de overige ADB's.

Bovenstaande gegevens zijn de belangrijkste conclusies uit *Kerncijfers 2003. Jaaroverzicht discriminatieklachten bij antidiscriminatiebureaus en meldpunten*. Onderaan treft u de volledige conclusies uit de rapportage aan.

Kerncijfers 2003 is een uitgave van de Landelijke Vereniging van Anti Discriminatie Bureaus en Meldpunten (LVADB), en is samengesteld door Marcel Coenders (KU Nijmegen), Lucia Lindner

(LVADB), Jessica Silversmith (LVADB) en Jeroen Visser (Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie - LBR).

De conclusies en de volledige versie van Kerncijfers 2003 worden vandaag om 16.00 uur geplaatst op www.lvadb.nl.

Voor nadere informatie: Jessica Silversmith (LVADB), tel. 020-6385551, Jeroen Visser (LBR), tel. 010-2010201, of Marcel Coenders (KU Nijmegen), tel. 024-3612377.

Voor bestellingen: Landelijke Vereniging van Anti Discriminatie Bureaus en Meldpunten (LVADB) Postbus 15514, 1001 NA Amsterdam, tel. 06-10519175, fax 020-620 14 01, info@lvadb.nl, www.lvadb.nl.

8 Conclusies

Effectieve bestrijding van discriminatie vereist een goede registratie en verwerking van gegevens. Om hieraan bij te dragen registreren de ADB's klachten en meldingen in een voor de lokale en landelijke registratie ontwikkeld databaseprogramma en zijn er afspraken gemaakt over het hanteren van definities, begrippen en classificaties in het registratiesysteem. De resultaten van deze registratie zijn, voor het jaar 2003, vastgelegd in de rapportage Kerncijfers 2003. Jaaroverzicht discriminatieklachten bij antidiscriminatiebureaus en meldpunten.

Op basis van Kerncijfers 2003 en vergelijkingen met voorgaande Kerncijfers-rapportages kunnen enkele conclusies getrokken worden over ontwikkelingen rond discriminatie in Nederland. Voorzichtigheid is echter geboden bij de interpretatie van de kerncijfers en ontwikkelingen op de lange termijn. Veranderingen in de jaarcijfers zijn niet alleen het gevolg van de daadwerkelijke toe- of afname van discriminatie, maar zeker ook van veranderingen in de meldingsbereidheid van slachtoffers, veranderingen in het dekkingsgebied van de ADB's en in de wijze van registratie. Het aantal geregistreerde klachten is slechts een indicatie van het daadwerkelijk aantal gevallen van discriminatie in Nederland.

Afname klachten over discriminatie in 2003

Het aantal door ADB's geregistreerde klachten is in 2003 ten opzichte van 2002 gedaald. Het totaal aantal klachten is gedaald (met 8,6%) van 3928 in 2002 naar 3589 in 2003. Wanneer wordt gekeken naar de bureaus die in 2002 én 2003 cijfers konden aanleveren, is in 2003 het aantal geregistreerde klachten afgenomen met 11,7% ten opzichte van 2002.

Tussen 1997 en 2001 nam het aantal geregistreerde klachten over discriminatie in Nederland jaarlijks toe. In 2002 was er sprake van een trendbreuk met een geringe daling, van 3%, ten opzichte van 2001. In 2003 heeft deze daling zich in versterkte mate voortgezet. Opvallend is dat de daling in klachten sinds 2001 relatief sterker is in de grote steden. Tussen 2002 en 2003 daalde het aantal klachten in de vier grote steden met 17,9%, terwijl het in de rest van het land een daling betrof van 6,9%.

Sinds ADB's discriminatieklachten registreren, vormt discriminatie op grond van ras, afkomst of huidskleur de grootste categorie klachten. Ook in het jaar 2003 is dit het geval. In 2003 zijn er 2183 klachten bij de ADB's ingediend over (vermeende) discriminatie op grond van ras, afkomst of huidskleur. Dat is een betekenisvolle daling, van 268 klachten, ongeveer 11%, ten opzichte van 2002. De totale daling in het aantal klachten over 2003 wordt met name veroorzaakt door de daling in het aantal klachten op grond van ras, afkomst of huidskleur.

Wanneer gekeken wordt naar de aard van de bij de ADB's ingediende klachten kan de daling van het aantal klachten, en mat name die op grond van ras, afkomst of huidskleur, nader worden geduid. De daling van het totale aantal klachten tussen 2002 en 2003 is vooral het

gevolg van de daling van het aantal klachten over 'vijandige bejegening' in de vier grote steden.

Het aantal klachten over 'vijandige bejegening' is ten opzichte van 2002 fors gedaald van 1811 naar 1557 klachten, een daling van 47,9% naar 43,4% van het aantal klachten. Het aantal klachten over 'omstreden behandeling' is daarentegen licht gestegen, van 1532 in 2002 naar 1578 in 2003. Daarmee is ten opzichte van 2002 het percentage omstreden behandeling toegenomen van 40,5% naar 44,0%. In de vier grote steden was er tussen 2002 en 2003 een toename van 558 naar 624 klachten in de categorie omstreden behandeling. Buiten de vier grote steden bleef het aantal meldingen van omstreden behandeling relatief stabiel.

In 2003 werden 270 klachten ingediend over discriminatie op grond van godsdienst. Het aandeel van discriminatie op grond van godsdienst in het totaal aantal klachten neemt de laatste jaren licht toe, van 6,2% in 2001 naar 6,9% in 2002 en 7,5% in 2003. Het merendeel van de in 2003 ingediende klachten over discriminatie op grond van godsdienst is afkomstig van allochtonen.

Het aantal discriminatieklachten over antisemitisme is in 2003 (139 klachten, 3,9% van het totaal aantal klachten) met 25% afgenomen ten opzichte van 2002 (184 klachten, 4,7% van het totaal). Dat is ook een daling ten opzichte van 2001 (154 klachten over antisemitisme, 4,0 % van alle klachten dat jaar).

Bij de overige discriminatiegronden gaat het per grond om ongeveer drie procent of nog minder van het totaal aantal klachten. De aantallen zijn te gering om er een verstrekkende analyse op los te laten. Gemeld kan wel worden dat, hoewel het totaal aantal klachten in 2003 gedaald is, het aantal klachten over discriminatie op grond van geslacht en handicap toenam.

Maatschappelijke verharding, vijandige bejegening, omstreden behandeling

Omdat de meeste klachten betrekking hebben op discriminatie op grond van huidskleur, ras of afkomst staat de geconstateerde daling van het aantal geregistreerde klachten in contrast met de vaak gesignaleerde verharding van het politiek maatschappelijk klimaat rond de thema's migratie, integratie en de islam. De voor 2003 geconstateerde daling van klachten bij de ADB's lijkt wel overeen te komen met het in de LBR-rapportage Racisme in Nederland geschetste beeld dat discriminatie, op grond van afkomst of huidskleur, in Nederland de laatste jaren niet lijkt toe te nemen, ondanks de politieke commotie van de laatste jaren.

Of de Kerncijfers 2003 inderdaad het beeld bevestigen dat discriminatie niet toeneemt, is echter de vraag. Het gaat immers met name om een afname van vijandige bejegening en niet om een afname van omstreden behandeling. Die afname van klachten in de categorie vijandige bejegening wordt nog eens bevestigd door de afname van klachten over uitingen op de terreinen 'media en reclame' en 'publieke en politieke opinie'. Het blijft ongewis of er voor klachten over vijandige bejegening sprake is van een dalende meldingsbereidheid, in de grote steden, of dat daarentegen deze bevinding geïnterpreteerd mag worden als een signaal van een betere verstandhouding tussen (met name autochtone en allochtone) bevolkingsgroepen in de grote steden.

Wellicht geven de Kerncijfers 2003 inderdaad een verbetering aan van de behandeling van etnische minderheden in Nederland. De geconstateerde relatief sterke daling van klachten over vijandige bejegening in de grote steden, waar relatief veel etnische minderheden wonen, zou een illustratie kunnen zijn van een positief effect van de grotere mogelijkheden in de grote steden tot het ontstaan van interetnisch contact, hetgeen wederzijds tot meer bekendheid en acceptatie zou kunnen leiden. Dit langetermijneffect zou dan niet beïnvloed worden door de veronderstelde maatschappelijke verharding van de laatste jaren.

Echter, indien de daling van het aantal geregistreerde klachten vooral tot stand is gekomen door een dalende meldingsbereidheid vanwege de verharding van het politiek maatschappelijk klimaat, dan kan deze daling ook juist een bewijs zijn van slechtere interetnische verhoudingen. Het licht toenemen van het aantal klachten over omstreden behandeling, met name in de grote steden, is in dit verband zorgelijk te noemen.

Nog enkele opvallende resultaten en verschillen

Het grootste aantal klachten over discriminatie, ruim eenderde van alle klachten, is afkomstig van autochtone Nederlanders. Het gaat hier vooral om klachten op grond van geslacht, seksuele gerichtheid, handicap, leeftijd en antisemitisme.

Het aantal Marokkaanse melders van klachten is, net als in voorgaande jaren, opvallend groot. Bij 18,1% van alle klachten waarbij de afkomst van de melder bekend is, gaat het om Marokkaanse afkomst. Vergeleken met de omvang van de respectievelijke bevolkingsgroepen staan Marokkanen, vergeleken met Turken, Surinamers en Antillianen, ongeveer tweemaal zo vaak als melder van discriminatie geregistreerd. Ten opzichte van 2002 is het percentage klachten van Marokkanen en Turken licht gestegen.

Het overgrote deel (87,7%) van de klachten over discriminatie op grond van huidskleur, afkomst of ras is door allochtonen ingediend. Toch blijken, met 141 klachten in 2003, ook onder autochtone Nederlanders gevoelens van discriminatie op grond van huidskleur, afkomst of ras te leven.

Net als in eerdere jaren komen klachten over discriminatie op de 'arbeidsmarkt' en in 'buurt of wijk' het meest voor. Wel is het relatieve aandeel van deze twee maatschappelijke terreinen in de loop der tijd veranderd. In de periode 1997-2000 vormde klachten over de 'arbeidsmarkt' de grootste categorie klachten. In 2001 bestreken deze beide categorieën elk 16% van het totaal aantal klachten. In 2002 en 2003 kwamen klachten in de context van buurt of wijk (20% in 2003) echter vaker voor dan klachten op de arbeidsmarkt (17,7% in 2003).

Opvallend is dat het aantal klachten over discriminatie in de buurt of wijk in de vier grote steden geringer is dan daarbuiten. Blijkbaar zijn er in de vier grote steden relatief minder klachten over conflicten tussen buurtbewoners of acties gericht tegen de komst of aanwezigheid van bepaalde individuen, groepen of organisaties in de buurt. In de vier grote steden zijn er procentueel gezien wel bijna tweemaal zoveel klachten ingediend over 'de politie, het Openbaar Ministerie en de vreemdelingendienst' dan bij de overige ADB's. Ook in voorgaande jaren werden er in de vier grote steden relatief meer klachten hierover geregistreerd, maar het verschil tussen de ADB's in en buiten de vier grote steden met betrekking tot het percentage klachten over 'politie, Openbaar Ministerie en vreemdelingendienst' was in de voorgaande jaren kleiner dan in 2003.

Voor de klachten die in de vier grote steden zijn ingediend, is de afkomst van de klachtmelder afgezet tegen de maatschappelijke terreinen waarop de discriminatieklachten betrekking hebben. Daaruit is gebleken dat klachten die door allochtonen worden ingediend vaker betrekking hebben op discriminatie op de arbeidsmarkt dan klachten die door autochtonen worden ingediend. Ook bij discriminatie met betrekking tot collectieve voorzieningen zien we vaak (met uitzondering van Surinamers) een groter aandeel klachten onder etnische minderheidsgroepen dan onder autochtone Nederlanders.

Terwijl onder etnische minderheden klachten over discriminatie op de arbeidsmarkt de grootste categorie klachten vormen, zien we dat de grootste categorie klachten van autochtone Nederlanders voortkomen uit de situatie in de buurt of wijk.

Het aandeel klachten over discriminatie bij de politie, het Openbaar Ministerie en de vreemdelingendienst is onder de meeste etnische minderheden vier tot vijf maal zo groot als onder autochtone Nederlanders. In de categorie van afkomst '(overig) Afrika' is het aandeel

van deze klachten bijna acht maal zo hoog. Dit verschil tussen autochtonen en allochtonen wordt waarschijnlijk deels veroorzaakt doordat in deze categorie ook de klachten over de vreemdelingendienst zijn opgenomen.